

УДК 801.675.2

DOI 10.18372/2786-5487.1.15863

Момот Володимир Євгенійович
доктор економічних наук професор,
Університет імені Альфреда Нобеля,
м. Дніпро, Україна

ЕФЕКТИ ДОВІРИ ПРИ ДИСТАНЦІЙНОМУ ВИКЛАДАННІ ЗА УМОВ ПАНДЕМІЇ КОРОНАВІРУСУ COVID-19

***Анотація.** У доповіді розглядаються ефекти довіри між викладачами та студентами, що встановлюється під час переходу до дистанційного онлайн-викладання протягом карантину 2020-21 року, які пов'язані з конкуренцією між найкращим освітнім контентом, доступним у мережі та матеріалами, які забезпечують викладачі у дистанційному навчанні, проаналізоване вплив довіри на процес накопичення знань протягом навчального циклу за умов забування й «хевісайдівської» мотивації до навчання, а також тренди у поведінці сучасних студентів з погляду теорії поколінь.*

***Ключові слова:** дистанційне викладання, форми доступу до освітнього контенту, ефекти довіри під час викладання, якість навчання.*

***Annotation.** The report examines the effects of trust between teachers and students established during the transition to distance online teaching during the quarantine period 2020-21, which are related to the competition between the best educational content available online and materials provided by teachers in distance learning. The impact of trust on the accumulation of knowledge process was analyzed.*

***Key words:** distance teaching, forms of access to educational content, mobility, blended (parallel) learning, hybrid learning.*

Пандемія коронавірусу, що почалася наприкінці зими 2020 року призвела до того, що вища школа на протязі щонайменше півроку перейшла у дистанційний режим викладання, породжуючи коло проблем та здобуваючи цінний досвід у впровадженні «з коліс» дуже сучасних, просунутих методів, що за інших рівних умов були б майже відсутні у порядку денному актуальних питань розвитку вітчизняної вищої школи. Зрозуміло, що згадані проблеми та здобутки вже стали приводом для значної кількості наукових робіт у різних сферах знань. Дане дослідження не є виключенням, тому що головний фокус уваги буде присвячене проблемам у сфері дистанційного викладання, які пов'язані з будівництвом взаємної довіри між викладачами та студентами після перенесення освітнього процесу до віртуального простору.

Дослідження особливостей дистанційного навчання, що проводилися ще до пандемії, свідчать, що за умов відсутності очного контакту з викладачем, утрудненості інтерактивних стосунків, питання довіри до викладача, як джерела знань стають надважливими. Конкуренція викладачів вітчизняних ЗВО з найкращими взірцями освітнього контенту, що є доступними у онлайн є тим викликом, до якого національна освітня система не є цілковито готовою.

Моделювання процесів накопичення знань на основі кривої навчання вказує, що при низькій довірі, навчальний процес не може забезпечити питомого рівню засвоєння знань, а природний процес забування призводить до швидкого нівелювання невисоких якісних результатів навчання. При класичній формі організації навчання ця проблема вирішувалася завдяки тому, що викладач, який заходив до аудиторії та здійснював прямий контакт зі студентами був дещо штучно приміщений до виключної позиції «лідера, до якого повинні прислухатися послідовники». Дистанційне викладання позбавляє викладача такого привілею, натомість, потрапивши до мережі він опиняється у висококонкурентному середовищі, де потрібне доводити власну спроможність на лідерство думок та опіній.

Дійсно, враховуючи той факт, що абсолютна більшість студентів належить до так званого покоління Z, для якого онлайн є природним середовищем існування, викладачі, що у

переважній більшості відносяться до більш старших вікових категорій, відчувають значний дискомфорт й, по-перше, повинні підстроюватися до образу мережевої поведінки, та, по-друге, починають «зі старту» програвати онлайн-лідерам думок, незважаючи на той факт, що сучасні лідери думок не обтяжують себе відповідальністю за інформацію, яку розповсюджують.

Дистанційне навчання об'єктивно ставить під сумнів авторитет викладача, майже пряме підтвердження тому – реакція респондентів, що у численних випадках зводиться до того, що кращім варіантом дистанційного навчання було в прогляданні численних лекцій на Coursera, або навіть на YouTube. Тобто викладачі опинилися у конкурентному середовищі з найкращими взірцями світової дистанційної освіти, й не всі витримали це змагання. Відповідне, розраховувати на кредит довіри студентів, що компенсує нестачу мотивації у такому випадку неможна, – єдиний вихід – це суттєве вдосконалення якості матеріалу, що застосовується, адаптація його до умов дистанційного викладання. Слід замислитися над створенням постановних відео-лекцій, знятих за допомогою професійного обладнання, створенням інтерактивних навчальних матеріалів, завдань з використанням елементів гейміфікації та інших компонентів, які більш пристосовано до переважно дистанційного викладання. Потрібен також пошук інших форм подачі матеріалу, що спрямовані на підвищення мотивації за умов дистанційного навчання.

На думку авторів зниження ступеню задоволеності організацією навчального процесу у зрівнянні з «до і карантинним» періодом, яке спостерігалось у всіх опитуваннях, які були проведені в Університеті Альфреда Нобеля у травні та грудні 2020 року, є свідомим (навіть) підсвідомим прагненням респондентів «замаскувати» брак власної відповідальності, мотивації та автономності, апелюючи до (необов'язково уявлених) недоліків інших учасників навчального процесу, яке досить явно позначається навіть у ситуаціях, коли навчальний процес реалізується у звичайних умовах. Тобто психологічне набагато комфортніше звинувачувати викладачів у недоступності, відчуваючи нестачу власних здібностей й навичок до самостійної роботи, академічні офіси університетів – у поганій організації навчального процесу, адміністрацію – у недостатній увазі до точки зору студентів.

Узагальнюючи досвід тривалої роботи за умов повного дистанційного викладання, можна зробити два глобальних висновки. По-перше, розвиток системи вищої освіти треба спрямувати на підтримку ЗВО, що забезпечують якісну роботу за класичною схемою викладання. По-друге, самі ЗВО, що перманентно знаходяться під тиском фінансових обмежень, повинні протистояти спокусі сприймати технології онлайн-навчання лише як про засіб зниження витрат. Ці висновки зумовлені тим, що під час виключне дистанційного викладання суттєво зменшується сприйняття знань та мотивація до навчання, про що прямо та непрямо свідчать дані опитування, в той час, як математичне моделювання дозволяє виявити негативні ефекти від цього, що реалізуються у процесі навчання.

Чудово, що дистанційні технології дозволили мільйонам студентів у глобальному світі продовжувати вчитися, навіть коли безпосередній контакт неможливий. Але після закінчення кризи, найбільш бажаним буде, якщо технології вивільнять дорогоцінний час аудиторної роботи, щоб викладачі та студенти могли глибоко взаємодіяти між собою та будувати особисті зв'язки, які триватимуть усе життя. Крім того, майбутнє дистанційного викладання містить багато можливостей для розширення охоплення сучасним освітнім контентом.

Список використаних джерел

1. Mattrossoff. (2020, April 9). Bill Gates: Schools will reopen in the fall, but economy won't magically return to the way it was. Retrieved April 12, 2020, from <https://www.cnbc.com/2020/04/09/bill-gates-schools-will-reopen-in-the-fall-but-economy-wont-revert.html>
2. Roundtable. (2020, April 29). Beyond the Curve: The Impact of COVID 19 on Higher Education. Retrieved May 2, 2020, from https://youtu.be/_cl_HvrqT0
3. Deming, D. (2020, April 09). Online Learning Should Return to a Supporting Role. Retrieved May 29, 2020, from <https://www.nytimes.com/2020/04/09/business/online-learning-virus.html>